

**Dissertationum Theologicarum, Quæ Celeberrimi Theologi D. Justi Christophori Schomeri Collegium
Anti-Calvinianum, a multis avide desideratum : exhibent ...**

**Secunda : Cap. IV. De SS. Trinitate, Cap. V. De Creatione, Cap. VI. De Providentia,
Cap. VII. De Angelis, Cap. VIII. De Imagine Dei, Cap. IX. De peccato Originali, Cap.
X. De libero Arbitrio**

Rostochii: Typis Nicolai Schwiegerovii, 1706

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1032790636>

Band (Druck)   Freier Zugang

RU theol. 30.Juni.1706

Engelcken, Henr. Asc.

1a

30.
994
53

I. N. J.
DISSERTATIONUM THEOLOGICARUM,
Quæ
Celeberrimi Theologi
D. JUSTI CHRISTOPHORI SCHOMERI
COLLEGIUM
ANTI-CALVINIANUM,
à multis avide desideratum, exhibent,
SECUNDA,

II

Sifflens
CAP. IV. DE SS. TRINITATE,
CAP. V. DE CREATIONE,
CAP. VI. DE PROVIDENTIA,
CAP. VII. DE ANGELIS,
CAP. VIII. DE IMAGINE DEI,
CAP. IX. DE PECCATO ORIGINALI,
CAP. X. DE LIBERO ARBITRIO,

Universitäts-
Bibliothek
Rostock

Quam
CONSENSU SUMME REV. FACULTATIS THEOL:
PRÆSIDE

DN. HENRICO ASCANIO
PROFESSORI

Phil. & SS. Theol. D. hujusque P.P.

d. 30. Junii, Anno 1706. H. L. Q. C.

publicæ disquisitioni proponit
RESPONDENS

BERNHARD BALTHASAR HEEGER,
Rostoch. SS. Theol. Stud.

ROSTOCHII, Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Ampl. Sen. Typogr.

1706

VIRO
PRÆNOBILISSIMO ATQVE AMPLISSIMO
DNO. JOHANNI MULLERO,
Districtus Wahrinensis Præfecto à Serenissimo
Duce nostro Clementissimè constituto gravissimo,

VIRIS
*ADMODUM REVERENDIS, PRÆCLARISSIMIS ATQVE
DOCTISSIMIS*

DNO. M. NICOLAO BIMSIO

DNO. ANDREÆ HOEFERO,
Verbi divini Ministris, illi in Warnemündensi,
huic in Brülenfi Ecclesia, fidelissimis,

Nec non
VIRIS PRÆSTANTISSIMIS ATQVE INTEGERRIMIS
DNO. N. REISERO,
Præfecturarum Pöhl & Neuen-Kloster Notario
dignissimo,

**DNO. HEINRICO ACHILLI
SCHALLERO,**

Præfecturarum Wahrin & Tembtzin Nota-
rio meritissimo,

**DOMINIS PATRONIS ATQVE FAU-
TORIBUS SUIS**

*Æternum colendis atque venerandis,
Dissertationem hanc
sacram esse volo*

B. B. Heeger,

CAPUT IV. DE TRINITATE.

Questio 1.

N *persona divina à se invicem distinguantur realiter, an modaliter?* Resp. aff. prius, neg. posterius; quia
 α) *Qvi differunt ut alius atque alius extra mentis operationem, illi differunt realiter.* β) *Personæ in casu recto non sunt modus Deitatis aut modus subsistendi; neque enim, cum persona incarnatur, modus Deitatis, sed Deus, incarnari dicitur.*

γ) *Modus subsistendi est id, quo distinguuntur personæ; ergò non ipsa persona, quæ distinguitur.* δ) *Modalis distinctio Personarum, quæ ejusdem essentia distincti modi sunt Personæ distinctæ, vix differt à Sabellianismo.*

Contra 1. Keckermannus L. 1. Syst. Theol. c. 3. docet, Personas divinas à se invicem realiter non differre, sed tanquam modum à modo. Consentit ipsi Ursinus & Sobnius, satente Crocio P. 2. convers. Pruten. p. 14. Sc., qvi illum tanquam rectè sentientem defendit, ita tamen, ut protestetur, se ejus sententiam suam non facere. Postremò Maresius annot. ad Syst. suum L. 3. §. 20. l. 1. & ex ipso Mastricht in Gangranâ Cartesianismi c. 18 §. 9. Wittichium, quod modalem distinctionem Personarum negasset, novitatis Cartesianæ, omni antiquitati, confessioni Belgica & omnibus eruditis adversæ postulant, realem autem negari, facile patiuntur Qvin & Claubergius de cognit. Dei & nostri exerc. 46. n. 12. accuratiores Theologos negare realem distinctionem, docet. II. Wittichius Theol. pac. c. 1 §. 7 Sc., & cum ipso fortè alii Cartesiani, utramq; & modalem & realem distinctionem respuit, negatqve Personas distinguvi modis subsistendi.

Interesse hic nullum est, nisi in recentioribus auctoritas præcedentium, & in Wittichio etiam Carreffi, modos in Deitate negantis.

Obj. à prioribus α) ex Justino Martyre, vel quisquis autor est librorum de expositione fidei & questionum ad orthodoxos, nec non

E

Dama-

Damasceno dialect. c. ult. patere, quod tota antiquitas personas per *τὸν μόνον ἑαυτοῦ* seu modos subsistendi definiverit. Resp. 1) Pseudo-Justinus & Damascenus non sunt tota Antiquitas. 2) Scriptores illi personam in abstracto, i. e. personalitatem seu subsistentiam divinarum personarum ita definiverunt, non in concreto τὸ subsistens. Conf. Damasc. l. 1 O. F. c. 8 & c. 13 c. 12.

Obj. 6) Modis subsistendi distingvi, esse modaliter distingvi. Resp. neg. Nam modaliter distingvuntur modi ipsi vel à re, vel à se invicem in eodem subjecto, est enim modalis distinctio minor quàm realis.

Obj. ab utrisque : realem distinctionem esse essentialem, quæ in personas divinas non quadrat. Resp. neg. hypothesein ex communi hæcenus ecclesiæ phrasi, quam alio torquere nemini est integrum.

Quæst. II An Filius Dei non tantum modum subsistendi, sed & ipsam essentiam suam habeat sibi à Patre verâ & propriâ generatione communicatam? Resp. aff. Quia 1) emphasis dictorum, in quibus dicitur *μονογενὴς* Job. 1. v. 14, 18, & *πατόρ-α* Col. 1, 15. Heb. 1, 6. id docet. 2) Vitam etiam, ut in seipso haberet, accepit Job. 5, 16. 3) Est *ἐκ τῆς αὐτοῦ οὐσίας* & *καὶ ἐκ τῆς* Patris Col. 1, 15. Heb. 1, 3, quod in solum modum subsistendi non quadrat, secundum quem Patri potius dissimilis est.

4) Quia terminus relativus sequitur rationem fundandi: unde si est proprie filius, non metaphoricè, ut volunt Ariani; oportet etiam generationem esse propriam.

Contra 1. Job. Molterus disp. quâdam Marpurgi habitans, ejusque disp. susceptâ defensione, de quâ videatur Menzerus T. 1. operum p. 861, docuit: voces generationis & processionis per quendam figuram & modificationem personis divinis accommodari. Il. Keckermannus Syst. Theol. l. 1. c. 3. p. 62. seq. negat, phrasin illam, quâ essentia Filio Dei dicitur communicari, aliter salvari posse, quàm si exponatur per hanc: modus existendi secundum Trinitatem est communicatus à Patre; quod ille modus tantum seu ordo essentiae communicationem admittat. Similiter Calvinus l. 1. inst. c. 13 § 25, & Bucanus l. 1 de Deo p. 6, Filium esse à seipso quâ Deum, & quâ Filium tantum à Patre, scribunt. Sic

et Calvinus in Col. c. 1, Filium dici imaginem Dei, quia Patris voluntatem nobis revelavit, satis jejunè exponit.

Obj. I. Filium esse *αὐτόθεον*, adeoque essentiam ipsam non habere aliunde. Resp. Vox *αὐτόθεος* propriè sonat ipsissimum Deum, seu Deum formaliter consideratum, aut etiam revera Deum ratione essentiae, & sic Filius vocari poterit *αὐτόθεος*, sicut *αὐτὸς αὐτὸς* dicitur Basilio l. 4. contra Eononem ex Joh. V, 26. Si verò vox illa relationi originis opponatur, seu communicationi essentiae divinae, quod fecit Origenes Tr. 2. in Job., in Filium non conveniet, quandoquidem essentiam & originem Filius per aeternam generationem à Patre habet. Conf. de hac voce Voetius Tom. I. diss. select. p. 442. & it. Scherzari System. Theol. L. de Deo §. 25.

Obj. II. Esse hic in re ipsa consensum, cum & Keckermannus communicationem essentiae tantum absolutae & quæ talis neget, non verò consideratae cum modo subsistendi, & Molterus propriam generationem agnoscat, tantummodò vocem à creaturis ad divina translata, modificatione quâdam indigere dicat, ut imperfectio omnis inde tollatur. Resp. 1) Keckermannus tamen I. ostendit, sibi phrasin illam: *communicata essentia*, displicere; II. essentiam cum modo consideratam male explicat per ipsum modum, & hanc illius phraseos vult esse ultimam analysin; III. Cum nulla ratio sit timendi, ne quis apud nos credat, essentiam quâ talem, i. e. quæ præcisè & abstractivè essentia est, communicari; videtur elenchum oppositorum datâ operâ commisisse, ut verum interesse suum tegeret, quod fortean hæret in negatione communicationis propriorum. 2) Molterus I. malè supponit vocem Paternitatis & generationis à creaturis ad Deum transferri, contra Eph. 3 v. 15. II. Imperfectionis purgationem, quæ in voce sit, malè extendit ad orationis figuram, quæ sensum parit improprium, & h. l. metaphoricum.

Quæst. III. An Deitas Filii sit gloria atque dignitatis immutabilis? Resp. aff. quia 1) Regnum sceptrumque ejus durat ab æterno in æternum Ebr. 1. 18. 2) Christus etiam in statu exinanitionis communem sibi cum Patre operationem vendicat, Joh. 5. 17, ejusque gloria in eo statu tanquam unigeniti à Deo Filii visa est Joh. 1, 14.

Contra Calviniani plures sentiunt, 1) qui Christum etiam se-

secundum utramque naturam exinanitum esse dicunt occultatione gloriae suae, ita ut secundum utramque naturam & Patre & seipso κατ' ὁμολογίαν minor factus sit, ita Voetius T. 2. disp. scilicet. p. 207. & alii ibidem citati. 2) Qui dona infinita non naturae alterutri, sed personae ipsius, esse in tempore concessa dicunt; ut Trelicarius & Sadet apud Gerb. exeg. de Pers. Christi §. 208, quandoquidem & personalitas ejus divina est, & persona à naturis suis realiter non distinguitur. Interesse ipsorum est, eludere collationem idiomatum divin. Christo secundum humanam naturam factam.

Obj. I. Officium mediatoris, quod Christus secundum utramque naturam gessit, esse divina dignitate inferius. Resp. Neg. hypothesein; cum 1) Mediator quis esse possit etiam apud parem, imo & inferiorem, idque per ipsam auctoritatem Regii splendoris, ut docent exempla politica nostrorum temporum. 2) Christus etiamnum sit mediator, quia sacerdos in aeternum, Ebr. 7, 24, & advocatus apud Deum, 1. Job 2, 1: unde sequeretur, cum hodieque exinanitum esse, quod est absurdum.

Obj. II. Christum repetere manifestationem gloriae, quam habuit, Job. 17, 8. E. aliquandiu abdicatam. Resp. 1) Querit Christus glorificationem (ut apud Patrem: ergo non gloriae manifestationem; 2) Petit glorificationem recipiam v. 1, ergo non praecise abdicatam. cum Pater utique non fuerit exinanitus. 3) Petit tamen, quod abdicaverat secundum humanam, non divinam naturam. (Alias objectiones contra h. I. à Po-lano imprimis motas, dilutas vide apud Glass. comm. in c. 17. Joh. sect. 2. § 4. p. m. 259.)

CAPUT. V. DE CREATIONE.

Quaest. I.

AN formatio calis & terrae ex rudi indigestaque mole per se sola vi mechanicarum naturae legum fieri potuerit? Resp. neg. Quia efformatio illa praedicatur 1) ut opus omnipotentiae divinae Psal. 136, 4, seq. Es. 44, 24, (2) ut opus sapientiae divinae Jer.

Jer. X, 12. & c. II, 15. (3) ut opus intellectum humanum omnem superans *Job. 38, 4. s. Eccl. 3, 11.*

Contra Cartesiani, & in his *Wittichius Theol. Pacif. §. 67. docet*: mundum in hanc formam, & omnes quas habet, rerum species sponte sua conflare potuisse, si DEUS rudi materiae non nisi *duplicem motum*, alterum gyrationis alterum vorticis indidisset; & in eam rem proponunt *hypotheses ordinis Mosaiico planè adversas*, quas tamen necessarias esse dicit idem §. 61, easque ut totidem theorematum, ad motum terrae circa solem evidentissimè demonstrandum proponit *disf. de consensu verit. c. 8.*

Interesse ipsorum est in *P. 3. princip. Philos. Cartesii, de quo vid. Coll. nov. Controv. c. V. §. 3.*

Quaest. II. An mundus hic sit infinitus? Resp. neg. quia (1) DEUS cum infinitate sua excedit, *1. Reg. 8, 27. Job. 11, 8*, ut & Christus maiestate caelos transcendit omnes, *Ebr. c. 7, 26. Eph. 4, 10.* (2) Caelo non repugnat arctius contrahi, juxta visionem *Apoc. 6, 14*, unde necessario terminos habebit. (3) Si duo statuuntur infinita, DEUS & creatura, hæc illi necessario certa ratione coaevabitur, quod absurdum.

Contra Cartesiani, ut *Wittichius Theol. pac. §. 185. & conf. verit. §. 130.* ex idea mundi, à DEO prout se revera habet impressa, proficisci ajunt, ut in ipso nulli fines concipi debeant, isque omni termino fingibili intelligatur esse major; *si alias communiter ad invdiam verbis declinandam, mundum non infinitum, sed indefinitum vocare ament.*

Interesse illorum est hypothesis de identitate spatii imaginarii & realis, & iterum spatii realis atque corporis.

Quaest. III. An caelum primi diei sit opus peculiare aliquod DEI & Beatorum receptaculum? Resp. neg. quia (1) thronus DEI est æternus *Plal. 5, 7*, & sic caelum creatum thronus DEI esse nequit: sed ipsa DEI gloria & maiestas erit. (2) DEUS inhabitat lucem inaccessam, *1. Tim. 6, 16*, itaque non habet habitaculum cum Angelis & beatis commune. (3) DEUS caelo nullo locali aut corporeo concluditur, *1. Reg. 8, 27.* (4) Angeli, etiam dum custodiunt parvulos in terra, faciem DEI vident in caelis, *Ex. salum beatorum illorum statum & loci*

nomen est. (5) *Promittitur cœlum novum beatis* Esa. 65, 17. c. 66, 22. 2 Petr. 3, 13. *Apor.* 21, 1, *Ergo id, quod beatorum dicitur, ab initio mundi non fuit reale spatium.* (6) *DEus ipse etiam templum suorum erit* *Apor.* 21, 22. *Ergo illi loco corporeo non indigent.*

Contra Calviniani plerique, illud esse cœlum extimum omnium, corporeum & locale, substantiæ subtilissimæ & lucidissimæ volunt, in quo thronus DEI sit, & Angeli atque homines beatitudinis suæ coram DEO fruantur, vid. Kloppenburg disp. 3. de creatione, Walaus, Altingius, Amesius, Bergius, Crocius, citati apud Calov. T. 3. Syst. p. 997; in eoque distinctas cellulas & mansiones, stationem, sessionem, deambulationem fingit Bullingerus in c. 14. Job. v. 2. Cartesiani autem in specie, quia (1) in idea mundi infiniti nihil habent extimum, locum aliquem inter vortices peculiarem illi assignant; (2) Quia mentes, i.e. DEum, Angelos & animas hominum relationem ad locum, nisi operationis, nullam habere censent, soli corpori Christi & beatorum resurgentium tale cœlum necessarium existimare debent.

Interesse alias omnium est, negare omnipresenciam corporis Christi, ejusque ascensionem in cœlum & sessionem à dextris DEI facere localem.

Obj. I. Cœlum DEI & Beatorum describi per domum, in qua sunt habitationes plures, Job. 14, 2, per domicilium 2 Cor. 5, 1. Jud. v. 6, tabernaculum Luc. 16, 9, sacrarium, Hebr. 9, 24, civitatem DEI, c. 12, 22. &c. Resp. Nomina hæc sunt allegorica, perinde ut nomina epularum & mensæ, Matth. 8, 11, sinus Abrahamitici, Luc. 16, 23. &c., nec significant nisi felicissimum statum, atque in eo perdurationem, ut partim etiam, nempe 2 Cor. 5, 1. Ebr. 12, 22, ipse contextus satis perspicue innuit.

Obj. II. Cœlum esse regnum à condito mundo paratum, Matth. 25, 34. Resp. Non constructione loci, (quia Regnum nec locus, nec loci consequens est,) sed felicitatis ejus nobis factio decreto.

Obj. III. Cœlum DEI esse omnibus aliis superius, Col. 3, 1. Eph. 4, 10. Resp. Altissimum est dignitate, ut per ea, quæ supernè elevantur, illustria, quæ ad pedes jacent, obscura & vilia vulgò intelligimus.

CAP. VI.

338

39

CAPUT VI. DE PROVIDENTIA.

Questio.

A *Nomnium, quæ in mundo sunt, ex determinatione DEI sit fatalis necessitas? Resp. neg. quia (1) homini tribuitur agendi libertas, Gen. 4, 7. Act. 5, 4, eaque citra necessitatem, 1. Cor. 7, 37. (2) Optio contrariorum homini conceditur, Deut. 30, 19. Jos. 24, 15. 2. Sam. 24, 12. (3) Homini culpa omnis peccati & resistentia adversus Sp. S. attribuitur Esa. 65, 12. Matth. 23, 37. Luc. 7, 30. Act. 7, 51. (4) Fato generali necessitante, omnes leges, deliberationes, premia, supplicia frustra sunt, & mera mentis ludibria; quod absurdum.*

Contra I. Supralapsarii omnes, ut Zanchius de naturâ divinitatis l. 5. c. 1. qv. 4, Piscator P. 1. resp. ad duplicationem Vorstii p. 163. Beza P. 2. resp. ad Acta colloq. Mompelg. p. 152, Chamier T. 2. p. 187. l. 2. c. 5. §. 9. ipse Calvinus l. 3. inst. c. 23. §. 8, docent: omnia ex decreto & providentia divina evenire necessario, causis secundis omnibus ad unam partem certò determinatis, adeoque respectu Dei nihil esse contingens, dicit Calvinus l. 1. inst. c. 16. §. 9. Nec fati nomen declinant Rivetus l. 4. Cathol. orthod. qv. 6. Marcovius, atque alii, distinguentes tamen inter fatum Stoicum, quo Deum ipsum implicari dicunt, & Christianum, quod à Deo dependeat. II. Cartesiani in specie assumunt hypothesein Gab. Bielii, Petri de Aliaco aliorumque quorundam Scholasticorum, quod effectus causarum secundarum propriè ab iis non producantur; sed à causâ primâ ad illarum tantum præsentiam unicè efficiantur, ut positâ voluntate hominis effectus sequatur à Deo productus.

Interesse omnium est absolutum decretum, supra lapsum ascendens, congruum enim erat de omnibus rebus dicere, quod de œconomia salutis humanæ meditabantur. Horum autem (scorsim 1) ad communem hypothesein doctrina de omni rerum veritate à voluntate divinâ dependente; 2) ad specialem doctrinam, quâ mentis operationem omnem in merâ voluntate ponunt, unde explicare nequeunt, quomodo homo non nisi volendo materiam movere queat.

Obj. I. Omnes omnium hominum egressus esse à Deo; Prov. 10, 24, c. 16, 9, etiam sermones ib. v. 1, neque in hominis potestata-

testatè quicquam esse positum, *Jer. X, 23*, quod idem speciatim de Regibus affirmetur *Prov. XXI, 1*, doceantque exempla Scripturæ passim, ut conciliatio favoris Ægyptiaci Israëlitis divinitus facta, *Exod. 3, 21, c. 11, 3. c. 12, 36*, & Josepho *Gen. 39, 21*, & Danieli ac sociis *Dan. 1, 9*, conciliatio nuptiarum Samsonis, *Jud. 14, 4*, impulsio Saulis ad bellum, *1 Sam. 11, 6*, &c. Resp. (1) *Prov. 16, 1, 9*, *libertas consiliorum* homini conceditur oppositè ad directionem divinam lingvæ & actionum; E. *saltem voluntas hominis determinationi divina non subicitur*. (2) *Ier. X, 23*, contextus docet, agi de *successu* hostium in susceptis contra Dei populum consiliis, quæ jam propè aderant, *v. 22*, & Propheta deprecatur *v. 24*, præterea verba objecta loquuntur de *directione* jam tum *ambulanti*. (3) *Prov. XX, 24* sermo est de *viâ*, quam homo ignorat, *consiliorum* autem suorum *ignarus esse non potest*: E. *illic quoque successus* intelligi debet. (4) Hinc juxta analogiam Scripturæ concluditur: *directiones eventuum & flexiones cordis Regii Prov. 21, v. 1. esse prudentia divina cautionem*, objecta & occasiones aliter aliterque subjicientis; non verò *actionum consiliorumque determinationem physicam*. (5) *Nec à particulari ad universale, ab extraordinariis exemplis ad ordinarium & perpetuum rerum cursum* valet consequentia.

Obj. II. *Libertatem voluntatis non consistere in indifferentia ad opposita, sed in spontaneitate*. Resp. Contrarium docent (1) *loci Scripturæ* in theos probatione producta; (2) communis hominum *sensus*, juxta quos ejus est velle, qui potest nolle. (3) Spontaneè agit, quia aliena vi non impellitur; Ergo in sententia Calviniana nulla spontaneitas datur.

Obj. III. Si *voluntas hominis in determinatione sui DEO non subjaceret*, eam fore ab ipso *independentem*, quod absurdum. Resp. *Voluntas libertatem, ejusque usum liberum habet à DEO*, suum etiam *concursum generalem præstante*; adeoque in eo *non est independens*, etsi indeterminata.

CAP. VII. DE ANGELIS.

A *Quest. I. An sancti Angeli, ab iis qui in peccatum lapsi sunt, ex absoluto DEI decreto distincti & ab initio impeccabiles facti sint?* Resp. Neg. quia

quia (1) Diabolus mentitus vel peccans, *ex propriis peccat*, Job. 8, 44, & Angeli mali spontaneæ desertionis accusantur & condemnantur *Jud. v. 6.* (2) De prædestinatione, peccato & lapsu Angelorum *analogicè ad æconomiam hominum & sanctitatem DEI*, in S. literis manifestatam, sentiendum est.

Contra Calviniani plures tam Sublapsarii, quàm Supralapsarii, prout hominum electionem atque reprobationem fatalem & absolutam statuunt, etiam de Angelis sentiunt, ut præter Calvinum ipsum l. 3. inst. c. 23, Bucanus instit. L. 36. qv. 6, Polanus l. 4. Synt. c. 8 & 10. &c.

Interesse ipsorum est in analogiâ hypotheseum de providentia universali & prædestinatione hominum.

Obj. Angelos dici electos 1 Tim. 5, 21, cujus electionis à parte Angelorum nulla causa assignari possit; nisi more Pontificio meritum in illis agnoscere velimus. Resp. Assignamus prævisionem perseverantis obædientie, quam citra meritum Deus gratuito favore remunerare voluit.

Quest. II. An sancti Angeli Christo mediatore opus habuerint? Resp. neg. quia (1) Incarnatio & officium Christi non nisi nobis, seu in nostrum bonum, factum esse dicitur, Ezech. 9, 6. Job. 3, 16. 1 Cor. 1, 30, etiam ab Angelis ipsis, Luc. 2, 11, unde & mediator tantum hominum vocatur 1 Tim. 2, 4, seq., & novi testamenti, veteri cum Israëlitis percusso succedentis, Ebr. 9, 15. c. 12, 24. (2) Redemptor præsupponit peccata, Matt. 1, 21, cum sani non egeant medico, Matt. 9, 12, Sancti autem Angeli nec facto suo lapsi sunt, quorum quippe sanctitas nobis pro normâ statuitur Matt. 6, 10. conf. Psal. 103, 20. nec vitiosi creati, alioquin culpa redundaret in Deum. (3) Expresse dicitur Christys Angelos non assumere, Ebr. 2, 16.

Contra Calvinus comm. in ep. ad Eph. 1, & Col. 1. Zanchius T. 3. de operibus Dei l. 3. c. 21, Bucanus institut. Theol. L. 6. qv. 30, Polanus l. 4. Synt. c. 8. Molineus vol. 1. thes. Sedanens. p. 154, aliique docent, Angelos etiam in Christo, tanquam mediatore, non quidem redemptionis sed conservationis, ad vitam æternam electos esse, eò quod ipsorum justitia & integritas sic coram Deo manca sit, ut justitiâ Christi regi debuerit. Unde etiam illos membra ecclesiæ Christi faciunt. Conf. Polanus l. 7. Synt. c. 3.

Obj. I. Etiam in Angelis inveniri puritatem Job. 4, 18. Resp. 1) Probabilius est vocem קִדְּוָה per lucem seu splendorem,

F

quàm

quàm per stultitiam vel pravitatem explicari debere; ut sit sensus: neque Angelis id credit Deus, (quod cum ipso contendere possint) sed ipsis splendorem suum liberaliter communicat; 2) Si tamen per stultitiam verteretur, sensus esset *hypotheticus*, quòd stultitiæ eos Deus notaret, si cum ipso contendere velint. 3) *Etiā comparatè primum dici potest*, quod licet minimè mancum; minus tamen excellenter bonum est.

Obj. 11. Christum omnia in cœlis reconciliasse, seque iis conciliasse caput, Col. 1, 18, 20. Eph. 1, 10, *conf. v. 22.* Resp. (1) Christus Angelorum quidem caput est ratione dominii, perinde ut omnium creaturarum; non tamen propterea ratione influxus peculiaris gratiæ & meriti. 2) Reconciliatio omnium explicatur in textu per pacem inter cœlites & terrigenas factam, quod, postquam homines Deo reconciliati sunt, etiam Angelis sint, cum iisque jam communis societatis jura adipiscantur. Ita de pace mutuâ Judæorum & Gentium per Christum factâ vid. Eph. 2, 14. Ita 3) colliguntur omnia, cum homines Angelis accedunt.

CAPUT VIII. DE IMAGINE DEI.

Quæst. I.

AN ad imaginem DEI pertineat ipsa anima hominis? Resp. neg. quia 1) Vox imaginis alias de homine usurpata formam mutabilem significat, quæ contrariâ imagine expelli potest 1. Cor. 15, 49. 2) Renovatio nostri ad imaginem Dei, Eph. 4, 23. Col. 3, 9. 2. Cor. 3, 18; eam amissam esse docet. 3) Animæ nostræ propter immaterialitatem cum Deo non est statuenda generica identitas, ut in eo similitudo essentialis fundetur; cum Deo nihil simile sit, E. 46, 5. c. 40, 17. seq.

Contra Bucanus *inst. Theol. L. 9. qu. 8. Sc. Polanus l. 5. Synr. c. 34.* Riverius *exerc. 5. in cap. 1. Gen.* Wendelinus *l. 1. Theol. Christ. c. 1* aliique plures, imaginis divinæ duas partes faciunt, ipsam substantiam animæ & dotes ejus excellentiores.

Interesse illorum nullum est; Nostrum autem, ne sic via pandatur Pontificis, naturæ corruptionem negantibus.

Obj. I.

Obj. I. *Immaterialitate, intellectu, voluntate animam referre Deum*, earumque facultatum in unâ animâ combinatione S. Trinitatem. Resp. (1) Si quævis attributorum vel prædicatorum diversorum communicatio fundat imaginem Dei, omnes res, quatenus entitatem habent, & omnia bruta, quatenus vitam habent, ad imaginem Dei essent creata, quod absurdum. (2) Multò minus exemplaturæ, quæ non ad rationem Trinitatis divinæ docendam, sed ad instantiam adversariis thesibus opponendam qualitercunque formantur, imaginem Dei fundabunt; alioquin & solus, in quo radius, lux & calor deprehenduntur, imago Dei pari jure dicendus est. (3) Non esse inter Deum atque spiritum creatum essentialem conformitatem, jam tum occupatum est. (4) In eâ igitur prærogativa tantum imago Dei ponenda est, quam S. literæ innuunt.

Obj. II. Nullam esse rationem interdicti de homicidio Gen. 9, 6, & maledictiâ vitandâ, Jac. 3, 9, ab imagine Dei petiti; conf. etiam 1 Cor. 11, 7, nisi imago illa etiam post lapsum reliqua sit. Resp. Ratio interdicti utriusque est imago Dei non retenta, sed restauranda; intentio Dei bona circa hominem, non ipsa actualis felicitas; posteriori verò loco prærogativa maris non simpliciter ex imagine Dei; sed ex ordine creationis deducitur, ubi nihil attinet imaginem Dei jam amissam esse.

Quest. II. An protoplastorum tam perfecta fuerit justitia, ut sufficientibus viribus, quibus tentationibus diaboli resisterent, essent muniti? Resp. aff.: quia (1) ad imaginem Dei conditus est, Gen. 1, 26, &c. i. e. in perfectâ justitiâ, juxta Eph. IV, 24. (2) Omnia quæ Deus creavit, sunt valde bona Gen. 1, 31. Quicquid autem fini suo connaturali (ut in homine fuit operatio justitiæ) in omni casu sufficiens non est, bonum & perfectum non est. (3) Deus neque post lapsum legitur quemquam deserere, nisi propter antecedens peccatum quoddam voluntarium, Rom. 1, 24. 2 Thess. 2, 11; ergò multò minus ante lapsum id fecisse dicendus est.

Contra Supralapsarii omnes aperiùs, Sublapsarii obscurius, v. gr. Ursinus P. 1. explic. catech. qu. 7. m. 4, & Polanus l. V. Synt. c. 34. p. 607. docent: homini gratiam persistendi in obœdientia & resistendi diabolo divinitus datam non esse; & ipse Calvinus 1r. de occultâ Dei provid. p. 738: Deum hominem ingenitâ fragilitate ad rui-

nam aptasse scribit. Hinc etiam, *Ryffenius* tr. Belgico: de oude *Wacchent* c. 8. inter Cartelianos errores refert: quod non ab errore mentis, sed ab aversione voluntatis primum hominis peccatum deducant.

Interesse illorum commune est in auxilii divini irresistibilitate; Supralapsariorum propriam, in ordine decretorum divinorum & determinatione universalis providentia. Unde Maresum, quod determinationem in statu innocentiae divinam cum Jansenianis negaret, puerilis, crassi & pudendi erroris, in ipsa Christianae & Reformatae religionis principia directe incurrentis, accusat Nethenus in epist. Pastorum Ulteraject. defensionem praemissa p. 16; Nostrum, sanctitatem bonitatemque Dei illibatam tueri.

Obj. Adamum ignorantia rerum, nempe intentionis Dei, & effectus ex fructu gustato orituri, circumventum esse. Resp. Ignorantia illa fuit affectata eorum, qui & de bonitate & veritate Dei persuasi esse debuerunt, & sic ex comminatione ejus scire, quis eventus comestionem fructus interdicti maneret.

Quest. III. An homo etiam in statu integritatis Christo mediatore indignerit? Resp. neg. quia 1) Incarnationis Christi causa semper asseritur destructio operum Diaboli, Gen. 3, 15. 1. Joh. 3, 5, 8. & redemptio à peccatis, Matth. 18, 11, c. 20, 28, quod in statu integritatis locum non habuit. Conf. oppositio Adami primi & secundi Rom. V, 12. seq. 2) Homo primus rectus & justus creatus, alio subsidio indigere non potuit; quippe sufficiens sibi ad servandam legem, quam qui servat, in eâ vivet, Rom. X, 5.

Contra Bucanus inst. L. X. qv. 3, Zanchius, Willetus & alii docent: Christum etiam venturum fuisse, etiamsi homo non peccasset, eoque opus fuisse ut mediatore, non quidem reconciliationis, sed conservationis.

Interesse est in affini quaestione de Angelis c. 7. quest. 2.

Obj. I. Sine Christo nihil hominem posse *Job. XV, 5.* Resp. Nihil potest in hoc statu corrupto; potuit tamen in statu integro, si intelligatur, quod h. l. intelligitur, officium *ἱερατικόν* sacerdotale & Regium.

Obj. II. Decreta DEI esse immutabilia, *Rom. X, 29,* & sic quoque decretum aeternum de mittendo Filio DEI impleri debuisse, quicquid fieret de hominis lapsu. Resp. Decretum aliud erat formatum sub hypothesi lapsus. Ergo salva immutabilitate DEI non potuit citra lapsum impleri,

Quest. IV.

Quæst. IV. An homo ante lapsum fuerit naturaliter immortalis? Resp. aff. : quia mors non nisi per peccatum intravit, Rom. V, 12, tanquam ejus stipendium c. VI, 23. Gen. 3, 19; unde vi contrarii sensus concluditur, quod à statu integro planè exularit.

Contra Calviniani pauci, ut Timplerus l. 3. Empsychol. c. 1. probl. 13, Keker m. l. 2. Syst. Theol. c. 2, nec non ex Cartesianis Grænewegen Catechismi p. 29. docent: hominem ex natura sui etiam in statu integro fuisse corruptioni & morti obnoxium.

Interesse priorum est in lectione Scholasticorum, posterioris in principiis Philos. Cartesii de homine.

Quæst. V. An arbor vite hominem in vita immortalis verè & efficaciter conservare debuerit? Resp. aff. quia 1) Deus ipse Gen. III. 22. hunc effectum illi adscribit. 2) Eundem in esu; non in aspectu & memoria ponit. 3) Cessante licet promissione, quâ etiam symbolum promissionis necessariò cessare debuit; hanc tamen vim arboris non cessasse prodit. 4) Per interclusam ejus viam commodum ejus homini sustulit, cujus tamen memoriam propterea non sustulit, sed in ipsâ historiâ servavit.

Contra Calvinus & Fr. Junius uterque in notis ad b. l. Keker m. l. 2. Syst. c. 2, Pareus, Willetus aliique, arbori huic virtutem tantum significativam tribuunt, quod symbolum fuerit vitæ æternæ divinitus acceptæ vel promissæ.

Interesse ipsorum est in negatâ Sacramentorum N. T. efficiâ; quam oppugnant generalibus argumentis, quod creaturæ & rei materiali non possit adscribi effectus spiritualis.

Obj. I. Hominem jam tum immortalitate donatum, eam non de-nuo ab arbore vitæ habere potuisse. Resp. Potuit habere confirmationem ejus, quæ etiam possibilitatem moriendi omnem remotam tolleret.

Obj. II. Gen. 3, 22, 7d 1 non esse copulativè, sed causaliter explicandum de intentione Adami; non rei eventu. Resp. Si nonnisi falsa persuasio Adami hic intelligitur, non opus erat, ut obex illâ poneretur, ne ad arborem accederet.

CAPUT. IX. DE PECCATO ORIGINALI.

Quaest. 1.

AN Deus peccati seu Adamitici seu reliqui omnis causa & autor sit?
Resp. neg. quia 1) Deus summè sanctus est, *Esa. VI, 3.*
Apoc. IV, 8, & bonus *Matt. 19, 17*, & iustus *Dan. 9, 14*;
omnis autem iusti iniustique denominatio ab operatione recte
desumitur, 1. *Job. 3, 7, 8.* 2) Omne peccatum averfatur, *Ps. 5, 5. Ec.*
non autem facit, nisi qvo delectatur, *Ps. 115, 3.* 3) Nec ad ma-
lum tentat, *Jac. 1, 13*, nec malum ab ipso est, 1. *Job. 2, 10*, sed cul-
pa peccati in homines devolvitur, *Dan. 9, 7.* 4) Nobis actionum
malarum procuratio & participatio interdicitur, 1. *Tim. V, 22*, quos ta-
men ad instar sanctitatis suae Deus sanctos esse vult, *Lev. 19, 2. item*
1. Pet. 1, 16.

Contra Supralapsarii vel expresse dicunt, Deum esse causam
peccati, ut *Zwinglius serm. de provid. c. 5.* & magis etiam quàm ho-
mo, ut *Bucerus in c. 1. ad Rom.*, vel Deum impellere homines ad
peccatum internâ vi, ut *Martyr in ep. Rom. f. 38*, vel ordinare ho-
minem ad peccatum suo decreto, ut *Calvinus l. 3. inst. c. 23*, *Macco-*
vius L. C. c. 48. p. 455, in specie Adamum, ut *Zanchius l. V. de nat.*
Dei c. 2, qui proinde necessariò peccaverit, nec aliter potuerit,
ut *Rennecherus in catenâ salutis aureâ c. 6*; Unde peccatum non esse
contra voluntatem Domini, internam nempe, quæ benepla-
citi dicitur, statuunt *Maccovius Theol. Polem. c. 12*, & *Sam. Rhetor-*
fortis de provid. c. 22; quandoque autem voluntatem illam explicant
de permissione tantum, ut ipse *Maccovius l. c. priore*; sed permissio-
nem tamen statuunt necessitantem, quæ consistat in gratiâ ad pec-
catum vitandum necessariâ subtractione. Vid. idem, ut & *Calvi-*
nius l. c. 5. 6. Ec. & *Piscator ad amicam collationem Vorstii l. c. 65. n. 16*; quan-
doque Deum causam per accidens peccati vocant, ut *Wendelinus*
l. 1. Syst. majoris c. 6. p. 424, sed tum propter intentionem minus principa-
lem, quatenus illud non intenditur nisi propter bonum finem, tum propter
naturam peccati, quod cum privatio sit, causam per se efficien-
tem non habeat, sed deficientem; quandoque Deum peccati qvi-
dem, at non, quatenus peccati, autorem esse dicunt, sed ex eâdem
ratione. vid. *Polanus l. 4. Synt. c. X. p. 466.*

Inter-

Interesse illorum in *universali rerum determinatione*, & ordine prædestinationis positum est, quem à fine nempe damnatione, ad media nempe peccata, continuo decretorum ordine deducunt. Interim *Sublapsarii communiter queruntur, injuriam Calvinianis hujus dogmatis imputatione fieri. Videantur Heidelbergenses in augsfubeltischen Bericht c. 1. & Polanus l. 6. Syst. c. 3.* quanquam nec illi *permissionem* peccati, Deique ordinationem circa illud, melius explicant. Idem c. 7.

Obj. I. *Dei decreto peccata hominum adscribi*, ut venditionem Josephi, Gen. 45, 8, obdurationem Pharaonis, Exod. 4, 21, & Israëliitarum, Esa. 63, 17. Job. 12, 39. Sc. conf. Es. 48, 4; *ex versione Tremelli & Junii* maledicentiam Simeï, 2. Sam. 16, 10, concitationem Davidis ad numerandum populum c. 24, 1, seductionem Prophetarum, Ez. 14, 9. 2. Par. 18, 22, traditionem Christi, Act. 2, 23. c. IV, 27, seq., conclusionem sub incredulitate, Rom. XI, 32, tandem formationem impii ad diem malum, Prov. 16, 4, & positionem hominis ad ruinam 1. Pet. 2, 8. Resp. In omnibus hisce locis sensum, si datur, molliorem duriori præferendum esse, pietas suadet. Itaque 1) Deo adscribuntur non peccata, sed peccatorum directiones ad certum finem. Non enim proditio fratrum causa per se erat ejus successus, ut Joseph præficeretur Aegypto. 2) Verba in *Hipbel* significant etiam negativè, ut Exod. 1, 17; adeoque verba obdurationis, seductionis, traditionis pro negatâ ulteriore conversionis gratiâ accipienda sunt. 3) Es. 48, 4. vi Hebraismi multò planius redditur: *ex quo scivi*, quàm, *ex præscientiâ mea* est. 4) Dicta acerba in Regem proferri potuerunt non tantum ex malo affectu, sed ex officio Prophetico; ubi posterius David ex animi modestiâ credere voluit. Alioquin si tali instinctu id factum esse credidisset, quo omnia peccata fiant, quod à Calvinianis supponitur, non magis inde à presenti poenâ, quàm quivis alius, excusari potuisset. 5) Incitatio est incitatoris per ellipsin imperonalem Hebræis frequentem (vid. saltem Jer. 22, 6. textus Hebræus) quod agnoscit Junius, & ex 1. Par. 22, 1. confirmatur. 6) Ez 14 9. rectè intelligitur juxta ductum Lutheri non de incitatione ad falsas prophetias, sed ejus vindicatione per præcipitationem in malum poenale. 7) Consilium de Christo est permissionis, non procurationis. 8) Conclusio sub peccatum fit æstimatione & declaratione, non effici-

ci-

cientiâ. 9) *Malum pœna est, non malum culpæ, ad quod prove-*
hicitur impius. Non enim facit impium Deus, sed facit, ut ad
 diem malum pertingat; nec ponit incredulos ad peccandum,
 sed ad interitum, qui à Christo damnationis sententiam acci-
 piant, eò quòd increduli sunt.

Obj. II. Deum peccata peccatis punire, ut adulterium Davidis
incestuoso adulterio filii 2. Sam. 12, 11, & idololatriam Gentium
Sodomiticis impuritatibus, Rom. 1, 24. Resp. Distingvenda est
directio peccati futuri, ratione circumstantiarum, ut vrgat in panem
delinquentium, ab ipsâ ejus procuratione; illam, non hanc,
 Deo adscribere, pietas jubet. 2) *Traditio, perinde ut obdura-*
tio, datur negativa; quæ non est nisi derelictio, seu non ulte-
rior recuperatio ejus, qui se avertit.

Obj. III. Deum peccata quandoque imperare, ut immolationem
filii, Gen. 22, 2, ablationem vasorum Ægyptiorum Exod. c. XI, 2,
scortationem Prophetæ, Hoseæ c. 1, 2. c. 3, 1. Resp. 1) *Quia*
Deus est & vita & bonorum nostrorum Dominus, poterit jure suo auferen-
di illa, cui vult, mandatum dare, qui non peccat exequendo manda-
tum Dei; etsi peccaret, si citra tale mandatum idem tentaret.
 2) *Quia Deus benevolentiam Ægyptiorum Israhëlitis concilia-*
vit, ut & sponte commodarent aurum suum, Exod. XI, 3, nec re-
peterent. 12, 33, non erat hoc furtum, quòd non auferbatur
invitis dominis. 3) *Non jubetur Propheta scortari, sed scortum du-*
cere. Etsi enim norat, conjugem sibi fidam non fore, neque fi-
 dem perpetuam castitatis ab ipsâ stipulari poterat. c. 3, 3; ipse ta-
 mèn illi fidus fuit.

Obj. IV. Determinationem hominis ad peccatum divi-
nitus factam, intelligi tantùm de actione ipsâ, non ejus vitio, quippe
quod pendeat à causâ instrumentali, atque ita doctrinam Calvinianam
impietatis accusari non posse. Resp. Vana est & illusoria hæc excusatio,
 nam 1) *si causa secunda est instrumentalis respectu primæ, ita ut & in*
essendo & in agendo ab illâ specificè determinetur; non potest
vitium ab actione abstrahi, nec ab instrumentali causa proficisci, nisi
propter principalem seu primam. 2) *Si homo determinatur ad*
peccatum, quatenus est medium damnationis, determinatur
ad peccatum quâ tale, Deusque & physicè & moraliter, & inten-
tione & influxu, ejus causa per se est.

Obj. V.

Obj. V. Deum velle peccata, eò quod non permittat illa in-
vitus, & cum possit, *impedire nolit*, sed gratiam non peccandi
retrahat. Resp. 1) Vult *permittere si fiant*, non vult ut fi-
ant; 2) Non vult impedire absolute, quia non tenetur; vult
tamen ordinate in certâ operationis mensurâ. 3) *Gratiam*
retrahit non nisi repudiatam. Vult itaque voluntate consequen-
te, non antecedente; nempe quia homines non aliter vo-
lunt, non ut ejus voluntas voluntatis humanæ causa sit.

Quæst. II. An peccatum originis per ipsam generationem tam a-
nima quam corporis naturaliter à parentibus in posteros propagetur?
Resp. aff. quia 1) homines in Adamo peccarunt, adeoq; jam-
tum in eo, tanquam sui radice, virtualiter infecti sunt, *Rom.*
5. v. 12., & ita non nisi per multiplicationem seu generationem
sui factam infici potuerunt. 2) Ratio peccati & ineptitudi-
nis nostræ ad regnum cœlorum in ipsâ generatione ponitur,
Psal. 51. 7. Job. 3. 6; ut ab uno homine Adamo tanquam radice
communi, & in generatione ut principium natura prius se ha-
bente, descendit, *Rom. 5. v. 12.* 3) Animæ disertè dicuntur à
parentibus ortæ esse, *Gen. 46. 26.*, & inde posterii illarum condi-
tionem sequi, *Ebr. 7. 9. (seq.)* 4) Per contrariam hypothesein culpa pec-
cati originis in DEUM redundaret, vel physice, quatenus ani-
mam talem crearet, vel moraliter, quatenus eam in corpus
inquinatum intruderet.

Contra Calviniani plerique animam immediatè à DEO
creari dicunt, atque ita peccatum originis vel 1) à solo corpore
repetunt formaliter impuro; unde anima pura inficiatur, ut
Polanus l. 6. c. 3. Synt. Wittakerus l. 1. de peccato orig. c. 8. Altingius;
Beza Ec. vel 2) à corpore dispositivè tantum impuro, ut *Car-*
tesiani, qui per impulsum motuum corporis ad glandulam
pinealem, quibus anima cedat, hanc infectionem explicant,
vid. Wittichius Theol. pac. S. 59. Ec. vel 3) à semine dispositivè
tantum impuro, & peccati excitandi instrumento, ut *Keck.*
l. 2. Syst. c. 17. Baronius (Calv. Scotus) Phil. ancill. exerc. 2. Vedelius
in opusculis Theologicis novis p. 226. vel 4) ab animâ sensitivâ ratio-
nalem

G

80
 nalem inquinante, ut *Deusingius de orig. animæ* diff. 3. *Comenius*, *Tilenius Sc.* vel 5) ab ipso homine, qui nascitur, qui propter defectibilitatem suam ipse sui peccati originis causa sit, ut *Voetius P.* 1. diff. select. p. 1104. *Sc.*, qui disertè generationem à parentibus factam propriè & per se ejus causam non esse, concludit p. 1099. Omnes autem illi factum protoplastorum non nisi materiam ejus causam constituunt, in quibus nempe omnes homines sæderaliter & scheticè fuerint peccaverintque; physicam verò primam, sed mediatam causam (si non verbis, tamen ipsâ re) faciunt Deum, animas in poenam ejus peccati sine justitiâ originali & viribus, quibus peccati motibus resistent, inermes, creantem, vid. *Voetius* p. 1096. Peculiaris est sententia *Jos. Placci* diff. de stat. hom. lapsi §. 38, quod peccatum originis propagetur per animam sensitivam ad gradum animæ rationalis promotam: Unde neque imputationem primi peccati, nisi mediante nostri ex Adamo propagatione agnoscit peculiari tract., notatus propterea fratribus suis, imputationem in solâ schesi & morali inexistentiâ posterorum in Adamo fundantibus. Semi-Socinianismi; quanquam hodie in Galliâ multos dicitur affectas habere.

Interesse illorum propriè nullum est, nisi quod difficultatibus philosophicis auscultantes, ex dogmate de hominis ad peccatum determinatione faciliores sint ad hypothesein de animâ defectuosâ creatâ amplectendam.

Obj. I. Creationem animæ in ipsis S. literis doceri Eccl. 12, 7. Zach. 12, 1, unde DEUS dicatur Pater spirituum, Ebr. 12, 9. Resp. 1) Loca priora aperte ad primam, non quotidianam aliquam creationem referenda. 2) Pater spirituum per hebraismum dicitur, ut Pater luminum Jac. 1, 17, pro Patre spiritali, lucidissimo. Conf. similis constructio Psal. 116, 13. Prov. 14, 5. 3) Spiritus carni oppositus in S. literis non animam, sed spirituales dotes gratiæ sapientissimè significat.

Obj. II. Animam non esse materialem, adeoque nec ex potentia seminis elici posse, nec ab animabus parentum decidi, quæ

quæ nempe divisibiles non sint ; ideoque non generari.
 Resp. 1) *In tantâ mentis caligine, quâ neque naturam animæ aut rerum immaterialium, neque rationem virtutis plasticæ, quæ vel in corporibus est, recte intelligimus, ex hypothesebus ratiocinationis nostræ aperta Scriptura sacra testimonia vel impugnare vel torquere velle, temerarium est.* 2) Non minor virtus est, omnia ex nihilo creare, quàm animas ex animabus multiplicare, aut hujus multiplicationis vim illis indere. 3) Itaque nec ex materiâ educi, nec ab animâ instar portionis quantitativæ decerpi eam dicimus, sed ab eadem tanquam principio activo, vim suam semini imprimente (modo licet nobis inexplicabili) emanare dicimus, ita ut generatio non sit duplex, alia animæ alia corporis ; sed una totius compositi.

Instant : Sic animam vel totam traduci, vel ex parte. Si tota, necesse est parentes interire ; si pars, tum sequitur : *ἀπέρας* & simplicem essentiam dividi posse ; quorum utrumque absurdum. Resp. Non sequitur, si quid ab alio totum producitur, produci cum producentis interitu : nam & totum lumen à lucernâ accenditur, nihil ut decedat lucernæ.

Obj. III. Sic semen fore hominem, etiam id, quod vel fortuito vel per malitiam perit : item, hominem duas animas habiturum esse, vel à matre non æq; descendere : quod omne absurdum. Resp. Ut non quodvis corpus, sed organicum, ita non quævis animatio, sed anima perfecta, quæ à concursu utriusque seminis suo modo atque ordine prodit, hominem constituit.

Obj. IV. Ita animam fore resolvablem & mortalem, si generabilis est. Resp. 1) Si id universaliter intelligitur de quavis generatione, quod corruptibilitatem inferat, quid fiet de Filio DEI etiam generato ? 2) *Sic anima resolvable in potentia obedienciali ; propterea non est in potentia naturali.* Nam

G 2

ut

ut homines multa possunt movere, quæ non possunt sistere, componere quæ non solvere, & contra, ut non in chymiâ tantum, sed & culinâ notum est; ita etiam natura. 3) Etiam in statu integro homo fuisset generabilis neque tamen mortalis.

Qu. III. An vi peccati originis omnes omnium, etiam sanctorum hominum, liberi ex ipsâ sui generatione sint ira divina & damnationi æternæ subjecti? Resp. aff. quia 1) etiam Paulus & alii à fidelibus majoribus orti, sunt naturâ filii iræ Eph. 2, v. 3, & sic quoque David in peccatis conceptus, Psal. 51, 7. 2) Filii neque Abrahami secundum carnem æstimantur, Rom. 9, 8, neque ad salutem prodest, ejus semen carnale esse, Matt. 3, 9. 3) Filii DEI sunt, non, qui ex sanguine, sed qui ex DEO nati sunt, Job. 1, 12, & omnes generatione novâ indigent, Job. 3, 3.

Contra I. Zwinglius l. 2. de bapt. T. 2. Operum p. 89 &c. seq. & art. 14. confess. Helvet. Augustæ exhibita docet; illic quidem, peccatum originis damnationem non mereri, si quis parentes modò fideles nactus fuerit: hic verò, peccatum originis non propriè peccatum esse; sed morbum & conditionem naturæ. II. Calviniani plerique omnes, ut ipse Calvinus l. 4. inst. c. 15, præsertim S. 20. & 24. Beza P. 2. resp. ad coll. Mompelg. p. 102. seq. Pareus in c. XI. ad Rom. Molinæus vol. 1. disp. Sedanensium p. 209. docent: liberos fidelium & ante nativitatem & statim à nativitate sui esse in adoptione & gratiâ DEI, Christianos, & vitæ æternæ heredes; agnoscuntque in iis sanctitatem, non (ut ajunt) internam, sed federalem, i. e., ut explicat Pierius vitatus à Gerb. L. de bapt. S. 214, non naturâ ex parentum procreatione, sed gratiâ ex divino fœdere, illis competentem. Nihilominus hæc cum distinctione inter electos & reprobos intelligi volunt. Vid. Martyr ap. Gerb. l. c. S. 236.

Interesse illorum est, aliquatenus quidem in baptisni virtute negatâ, præcipuè verò in gratiæ æternæ immutabilitate, quæ

345
 53
 quæ ex absoluto decreto pendet, vi cuius nunquam candidè statuere possunt, quod Adam primo peccato iram DEI incurrit: Unde *Hulsius in specim. Theol. hypothetica p. 60. seq.* protoplastos, etsi lapsi sint, fuissetamen Ecclesiam DEI invisibilem, ait, provocatque ad *Whitakerum*, qui illos penitus à Deo defecisse neget, asseratque, quòd tam in lapsu & post lapsum, quàm ante illum, ecclesia DEI fuerint. Accedit alia hypothesis de justificatione actiua, vel ab æterno vel à tempore promissi paradisiaci omnibus electis facta, apud *Maccovium L. C. c. 69. p. 676.*

Obj. I. Fœdus divinum ictum esse cum Abrahamo & posteris *Gen. 17, 7,* unde promissiones in liberos deriventur *Act. 2, 39,* & sanctitas alterutrius etiam parentis fidelis redundet in liberos, *1. Cor. 7, 14,* juxta generalem regulam *Rom. c. XI, 16.* Resp. 1) Si fœdus Abrahamiticum actu omnes posteros DEO adoptat in gratiam, nemo ex illâ gente perivit; quod falsum esse Calviniani ultrò largiuntur. 2) Fœdus Abrahamiticum, quantum ad gratiam spiritualem, requirit filios non carnis, sed fidei; ut explicat Apostolus *Rom. 9, 7, Ec. Gal. 3, 7,* nec non Petrus *1. c. v. 38;* quantum autem ad progeniem Jacobi carnalem limitatur, non est adoptionis spiritualis, sed privilegii tantum externi, quo ad gratiam propior fit accessus. 3) Sanctitas liberorum apud Apostolum non major intelligi potest, quàm quæ est parentis infidelis per conjugium sanctificati; ideoque vocationis tantum & accessus ad sacra Christianorum, non adoptionis. 4) Sanctitas massa & ramorum *Rom. XI, 16.* amissibilis est; Ergo per Calvinianam hypothesein de jure adoptionis intelligi nequit; sed de jure vocationis explicanda est, de quo totus contextus loquitur.

Obj. II. Dari Judæos natos & naturâ tales, oppositè ad eos, qui sunt ex gentibus peccatores, *Gal. 12, 15:* Ergo pariter dari Christianos natos. Resp. 1) *Judeum* nomen est gentis, non religionis. Unde qui voluntate suâ ad religionem illorum accesserunt; non Judæi, sed proselyti vocabantur, *Act. 12, 10;*

G 3

Chri-

Christianum vero nomen est fidei Act. XI, 26. 2) Nascebantur quidem Judæi sub obligatione legum Mosaicarum, de quâ loquitur Paulus I. c.; non verò in statu gratiæ. 3) Ethnicus dicebatur peccator *κατ' ἔθνη*, non quod Judæi ex nativitate minus rei essent; sed quod privilegio vocationis gratiosa eminere, dum Ethnicus quasi pro derelictis à DEO haberentur.

Obj. III. Embryones etiam à DEO diligi in utero materno, Rom. IX, 12, atque eligi Jer. I, 5, & Sp. S. impleri Luc. I, 37, ut DEUS illorum DEUS sit Psalm. XXII, 11. Resp. 1) Alia est electio divina, quæ fit ab æterno & consistit in decreto gratiæ; alia gratiæ actualis collatio. 2) Locis duobus prioribus neque de electione ad vitam; sed de externâ prerogativâ & ministerio verbi agitur. 3) Extraordinarium exemplum Johannis non facit regulam universalem; multò minus exemplum Christi in Psalmo loquentis, cuius ut sancti sanctorum planè alia ratio est.

Obj. IV. Pios parentes, precibus suis infantes DEO commendantes, utique exaudiri. Resp. 1) Etiam reproborum parentes fideles pro iisdem orare credunt Calviniani; nec tamen minus illos pro reprobis habent. 2) Exaudiuntur preces parentum ad voluntatem DEI fuse, ut DEUS vel ordinario vel extraordinario medio illorum curam habeat, ne per ipsum steret, quo minus salventur.

Obj. V. Etiam Nostrates infantes pro adoptatis & regeneratis ante baptismum habere, quod solemnibus in precibus eos servos DEI vocent, & de fide mox interrogent. Resp. Cereemonia illa, ex Baptismo adultorum ad infantes translata, non, quid illi actum, sed quid ex intentione patrinorum sint, & jam fieri debeant, exponunt, phrasibus secundum vulgatum illud: *cingendus habetur pro cincto, explicandis.*

CAP. X.

CAP. X.

DE

LIBERO ARBITRIO.

Quæst. 1.

AN Homo peccator libero arbitrio etiam circa actus pedagogicos & externam mediorum salutis usurpationem nec non honestatem civilem, careat? Resp. neg.: quia 1) eâ in re inter ipsos ir-regenitos, s. v. v. doctrine cœlestis nulla adhuc ratione motos, observatur differentia; quam ut operationi gratiæ ad-scribamus, nulla causa est, *Act. XVII, 18. (q. Ezech. XXXIII, 30. 2)* Post actum auscultationis externæ demum initium operatio-num gratiæ ponitur. *Act. XVI, 13. (q. c. 11, 6--13. coll. cum v. 37. 3)* Externa mediorum usurpatio, quamdiu sincerus cordis affe-ctus abest, mera est hypocrisis, quam DEus averfatur, nec operari potest, *Psal. L, 17. Esa. I, 11. f. c. LXVI, 3. 4)* Finis luminis na-turalis est, quærere DEum *Act. XVII, 27*; adeoque inquisitio illa est per naturæ vires possibilis: abusus vero ejusdem hominis inex-cusabili malitia adscribitur, *Rom. I, 19, 20, 32.*

Contra omnes, qui universalem rerum determinationem statu-unt, necessario, ut reliquas omnes actiones hominum, ita & pæ-dagogicas & quæ civilis honestatis sunt, eidem subjiciunt. Sic etiam Polanus l. 6. *Synt. c. 6, p. 621*, in theorem. de lib. arbit. ad virtu-tes etiam irrogenitorum singulare auxilium gratiæ divinæ re-quirat. *Conf. Chamier. T. 3. panslr. L. 2. c. 10. & Calvinus l. 2. inst. c. 3. n. 5*; atque ita servitutem arbitrii non à peccato, sed ab absolu-to decreto deducit *der Psalmsche Anhang p. 68.*

Interesse & objectiones sunt in Articulo de Providentiâ.

Quæst. 11. An voluntas semper sequatur ultimum judicium intelle-ctus practicum? Resp.: neg. quia 1) dantur peccata contra con-scientiam, *Tit. III, v. 11. Rom. I, 32. 2)* Facta conscientiæ dubiæ *Rom. II, 15. c. 14, 22. 3)* Idem experientia testatur.

Contra Chamier T. 3. panslr. l. 2. c. 9. n. 6, & cum illo plures alii non-Cartesiani docent voluntatem semper à judicio intellectus dependere, & si quid pravam appetat, ab eodem decipi.

linier-

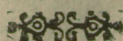
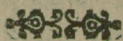
Interesse illorum est in qualitatē conciliatione libertatis cum determinatione divinā.

Obj. Voluntatem non appetere nisi bonum vel verum vel apparens; ideoque ab intellectu vel vero vel errante objectum. Resp. Apparentia boni non semper est à iudicio intellectus, sed vel à sensu externo, vel ab impetu interno, omne intellectus iudicium, si non & ipsam perceptionem, sapius anteverte, sapius abrumpente, sapius negligente. Non enim omnes actiones hominum sunt deliberativæ, nec ubi deliberatio præcesserit, ordinatæ.

*Qu. III. An quamvis non ignorantia, error tamen intellectus omnis ab homine caveri possit? Resp. neg. quia 1) homini animalī mysteria Dei sunt stultitia, 1. Cor. 2, 14, & carnis *φθώρα* inimicitia, Rom. 8, 7, quæ error positivus est, non mera ignorantia & causa incapacitatis humanæ l. c.: adeoque non libera homini, sed necessaria. 2) Destructio ratiocinationum earumque captivatio per carnem, i.e. humanam naturam, non fit 2. Cor. X, 3, 5. 3) Nec lapsus lingvæ caveri potest, Jac. 1, 3, ergo multò minus error intellectus.*

Contra Cartesiani, ut Wittichius Theol. pacif. §. 40, & Burmannus l. 1. Synop. Theol. c. 14. §. 19. docent: nos semper ab iis, quæ non planè certa & explorata sunt, abstinere posse, quo minus de iis iudicemus, & sic errorem omnem cavere, eo quod iudicium non sit in intellectu, sed in voluntate.

Interesse est Cartesii autoritas incautius commendata. Emollit tamen hæc Alinga in duodecima decade erotem. p. 261, quod non possimus quidem esse absque errore respectu hereditariæ corruptionis, possimus tamen respectu essentialis in voluntate libertatis non sublatæ. Quorum verborum sensus satis obscurus est. Quod si tamen id vult, nos, etsi errores cavere non possumus, ad nullum tamen per naturam determinari, admitti potest explicatio.

Cquis non celebret Specimen Studii
radiantis,
Qvod prodis Fautor ! laudibus
egregiis ?

Gratulor has laudes. Te Gratia porro coronet,
Ut sic perpetuâ laude canatur honor.

*Sic Clariss. DN. RESPONDENTI Auditori
suo perquam industrio Imq. applaudeo
bat*

Z. GRAPIUS. D.

Er Fleiß ist überall zu grossem Rhum gesetzt/
Und wenn Apollo steht / daß unverdroß'ne Proben
Und was besonderes den flugen Thäter loben /
So wird ein solches Herk der Ehrenwerth geschäkt;
Geh' dann / **B**eehrtbesten ! durch manchen Fleiß und
Schweiß
Zu deiner Tugenden ganz Hochverdienten Preis !

Mit diesem Wunsch wolte dem Herrn Respondenti
von Herzen gratuliren:

M. Joh. Joach. Meidener /
Prediger der Christlichen Gem. zu St.
Mar. u. der H. Schrift Odus.

Da

Da Er/ Hochwehrter Freund! will zur Catheder gehen
 Und heute machen kund für der gelehrten Welt/
 Wie Er sich wolle nicht zur falschen Lehr gestehen/
 Die/ was nur mit Vernunft sich reimt/ für Wahrheit hält:
 So laß der Himmel ist gelingen sein Beginnen/
 Er kröne stets sein Thun mit selbst-erwünschtem Glück/
 Er lasse nimmermehr das gute Werck zerrinnen/
 Wodurch Ihm wird geschafft ein angenehmer Blick.

Hiermit wolte seinem wehrteschäftigen Freunde von Herken
 Glück wünschen dessen jeziger Opponens

Zacharias **Krüger**/ Materfa-Mecl.
 S. S. Theol. & Phil, Stud.

So recht mein Werthester / wer nur mit Fleiß studiret /
 Daß er durch Gottes Gnad mit Weißheit wird gezieret/
 Der giebet an den Tag / daß unverdroßner Fleiß
 Auch endlich bringen muß den allerbesten Preis.
 Fahr fort mein lieber Freund in solchen guten Thaten/
 Der Höchste wird dir auch in deinen Sachen rathen.
 Denn wer aus reiner Lieb auff Gottes Wegen steht /
 Erhält auch dieses leicht/ wohin sein Wünschen geht.

Mit diesen wenigen gratulirte seinem werthgeschäftigen
 Freund jeziger Opponens

Joh. Fried. **Schröder** /
 SS. Theol. Studiosus, Meckl.

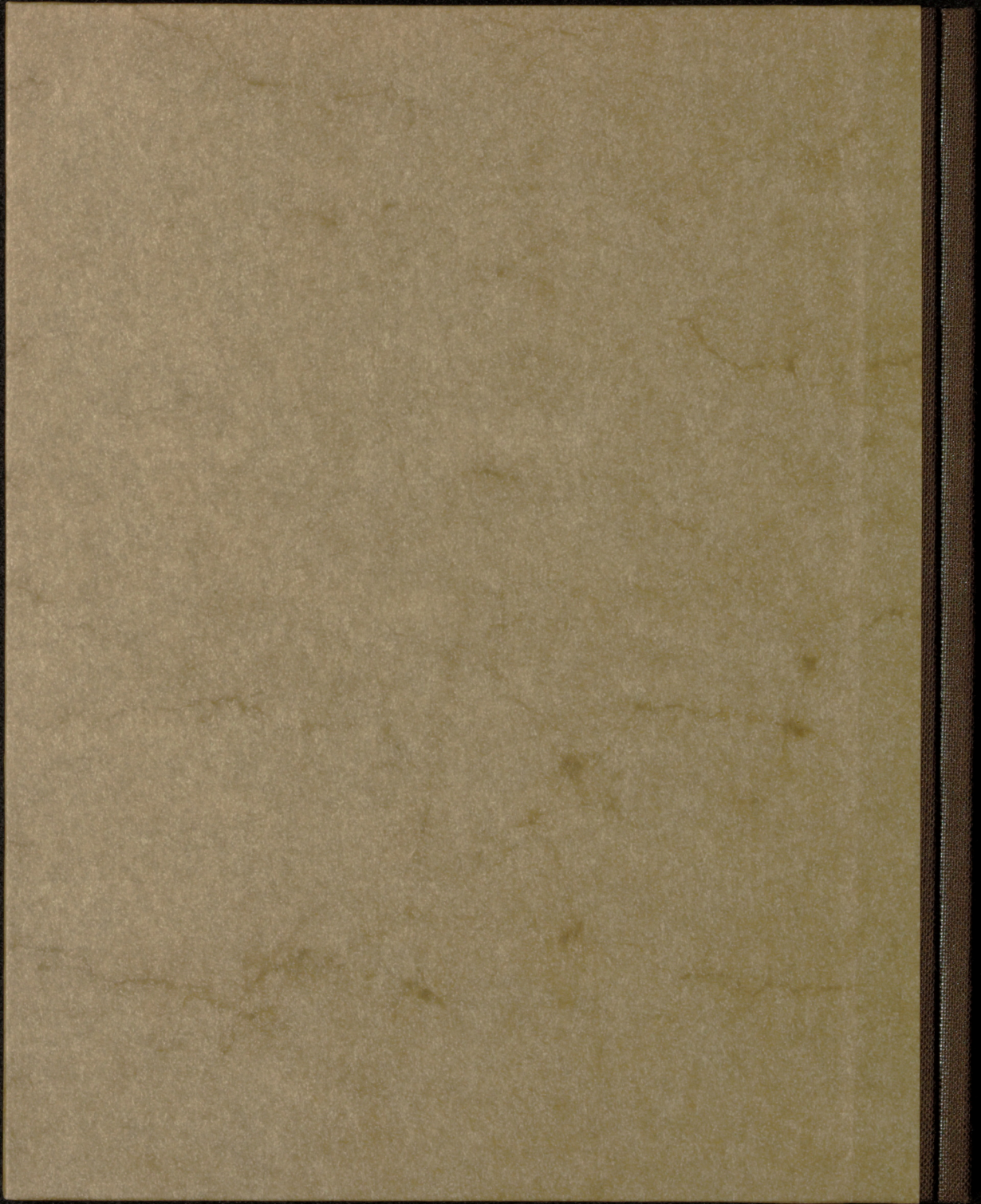

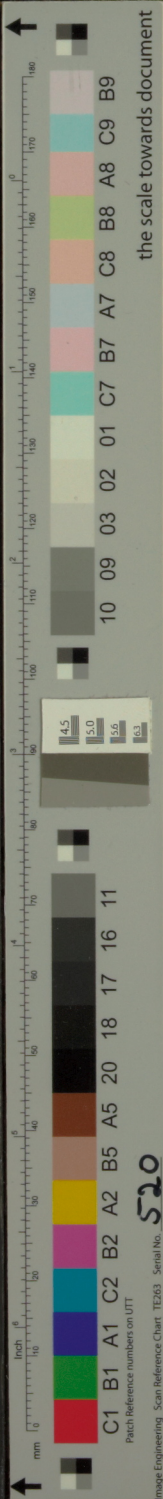

Cquis non celebret Specimen Studii
radiantis,